

**OILA VA PEDAGOGIK HAMKORLIK ASOSIDA BOLALARDA
IJTIMOIY MOSLASHUVNI RIVOJLANTIRISH**

Omonillayeva Dilorom Ilyosjon qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi(Maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi
magistranti

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida bolalarda ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishda oila va pedagogik hamkorlikning ahamiyati ilmiy-pedagogik jihatdan yoritilgan. Ijtimoiy moslashuv tushunchasining mazmuni, uning pedagogik-psixologik mohiyati hamda bolalarning shaxs sifatida shakllanishidagi o'rni tahlil qilingan. Tadqiqotda oilaning birlamchi ijtimoiy muhit sifatidagi roli, maktabgacha ta'lim muassasasining ijtimoiy tajribani kengaytiruvchi muhit sifatidagi vazifalari ochib berilgan. Shuningdek, pedagog va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni, shakllari va yagona tarbiyaviy pozitsiyani shakllantirishning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'siri asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ijtimoiy moslashuv, oila tarbiyasi, pedagogik hamkorlik, ijtimoiylashuv, emotsional rivojlanish, tarbiyaviy muhit, ota-onalar va pedagog hamkorligi, ijtimoiy ko'nikmalar, pedagogik kompetensiya.

**DEVELOPMENT OF SOCIAL ADAPTATION IN CHILDREN BASED
ON FAMILY AND PEDAGOGICAL COOPERATION**

Omonillayeva Dilorom Ilyosjon kizi

Samarkand State Pedagogical Institute

Master's student of the specialty "Theory and Methodology of Education and Upbringing" (Preschool Education)

Abstract: in this article, the importance of family and pedagogical cooperation in the development of social adaptation of children in the preschool

education system is highlighted from a scientific and pedagogical point of view. The content of the concept of social adaptation, its pedagogical and psychological essence, and its role in the formation of children as individuals are analyzed. The study reveals the role of the family as a primary social environment, the tasks of the preschool educational institution as an environment that expands social experience. The content, forms of cooperation between teachers and parents, and the influence of the formation of a unified educational position on the process of social adaptation are also substantiated.

Keywords: preschool education, social adaptation, family upbringing, pedagogical cooperation, socialization, emotional development, educational environment, cooperation between parents and teachers, social skills, pedagogical competence.

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ У ДЕТЕЙ НА ОСНОВЕ СЕМЬИ И ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Омониллаева Дилором Илёсжон кизи

Самаркандский государственный педагогический институт

Магистрант специальности

"Теория и методика обучения и воспитания" (Дошкольное образование)

Аннотация: в данной статье с научно-педагогической точки зрения освещается значение семьи и педагогического сотрудничества в развитии социальной адаптации детей в системе дошкольного образования. Проанализировано содержание понятия социальной адаптации, ее педагогико-психологическая сущность и роль в формировании детей как

личности. В исследовании раскрыта роль семьи как первичной социальной среды, задачи дошкольного образовательного учреждения как среды, расширяющей социальный опыт. Также обосновано влияние содержания, форм сотрудничества педагогов и родителей и формирования единой воспитательной позиции на процесс социальной адаптации.

Ключевые слова: дошкольное образование, социальная адаптация, семейное воспитание, педагогическое сотрудничество, социализация, эмоциональное развитие, воспитательная среда, сотрудничество родителей и педагогов, социальные навыки, педагогическая компетентность.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolani har tomonlama rivojlantirish masalasi davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bolalarning ijtimoiy moslashuvi, ya'ni ularning jamiyatga moslashish qobiliyatlarini shakllantirish, ijtimoiy muhitda o'zini erkin tutishi, muloqotga kirisha olishi, xulq-atvor me'yorlariga amal qilishi maktabgacha ta'lim jarayonining muhim pedagogik vazifalaridan biridir. Ijtimoiy moslashuv bolaning keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarligini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri bo'lib, uning shaxs sifatida kamol topishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, ijtimoiy moslashuv bolada tabiiy ravishda emas, balki maqsadli va tizimli tarbiyaviy ta'sir natijasida shakllanadi. Ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishi esa nafaqat maktabgacha ta'lim muassasasidagi pedagogik faoliyatga, balki oilaviy tarbiya muhitiga ham bevosita bog'liqdir. Shu sababli zamonaviy maktabgacha ta'lim amaliyotida oila va pedagogik muassasa o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, uni bolalarda ijtimoiy

moslashuvni rivojlantirishning muhim mexanizmi sifatida ko'rib chiqish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ijtimoiy moslashuv tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng qo'llaniladigan kategoriyalardan biri bo'lib, u shaxsning ijtimoiy muhit sharoitlariga moslashish jarayonini ifodalaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar misolida ijtimoiy moslashuv ularning tengdoshlari va kattalar bilan o'zaro munosabatlarga kirisha olishi, muloqot madaniyatini egallashi, ijtimoiy qoidalarga amal qilishi hamda emotsional holatini boshqara olish ko'nikmalarida namoyon bo'ladi. Pedagogik nuqtayi nazardan ijtimoiy moslashuv bolaning ijtimoiy tajribani o'zlashtirish jarayoni bilan uzviy bog'liqdir. Bola ijtimoiy rollarni o'zlashtiradi, jamiyatda qabul qilingan xulq-atvor me'yorlarini anglaydi va ularni amaliy faoliyatda qo'llay boshlaydi. Bu jarayon ayniqsa maktabgacha yosh davrida intensiv kechadi, chunki ushbu davrda bolaning psixik rivojlanishi, emotsional soha va muloqotga ehtiyoji faol shakllanadi.

Bola hayotidagi ilk ijtimoiy tajriba oilada shakllanadi. Oila bolaning birlamchi ijtimoiylashuv muhiti bo'lib, aynan shu muhitda bola ijtimoiy munosabatlarning dastlabki namunalarini kuzatadi va o'zlashtiradi. Ota-ona, opa-uka, bobo-buvi bilan bo'lgan muloqot bolaning nutqi, emotsional holati, ijtimoiy xulq-atvori va munosabatlar tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oiladagi tarbiyaviy muhit bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi, boshqalar bilan muloqotga kirishish qobiliyati va ijtimoiy vaziyatlarga moslashish darajasini belgilaydi. Agar oilada bolaga nisbatan mehr, e'tibor va qo'llab-quvvatlash ustuvor bo'lsa, bola yangi ijtimoiy muhitlarga nisbatan ochiq va faol bo'ladi. Aksincha, oiladagi befarqlik,

keskinlik yoki haddan tashqari qat'iylik bolaning ijtimoiy moslashuvida qiyinchiliklarni yuzaga keltirishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim muassasasi bolalar uchun oiladan keyingi muhim ijtimoiy muhit hisoblanadi. Ushbu muassasada bola tengdoshlari bilan jamoada bo'lishni, o'z fikrini ifodalashni, nizolarni hal qilishni va ijtimoiy qoidalarga amal qilishni o'rganadi. Pedagoglar tomonidan tashkil etiladigan mashg'ulotlar, o'yinlar va jamoaviy faoliyatlar bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Pedagog bolaning ijtimoiy rivojlanishidagi individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, unga mos pedagogik yondashuvni qo'llashi zarur. Ayniqsa, ijtimoiy moslashuvda qiyinchilikka duch kelayotgan bolalar bilan individual ishlash, ularni jamoaga moslashtirish pedagogning muhim vazifalaridan biridir.

Bolalarda ijtimoiy moslashuvni samarali rivojlantirishda oila va pedagogik muassasa o'rtasidagi hamkorlik alohida ahamiyatga ega. Ushbu hamkorlik bolaning tarbiyaviy jarayonida yagona yondashuvni ta'minlaydi. Pedagog va ota-onalar o'rtasida muntazam axborot almashinuvi, maslahatlar, suhbatlar va birgalikdagi faoliyatlar tashkil etilishi hamkorlikning muhim shakllari hisoblanadi. Pedagog ota-onalarga bolaning bog'chadagi xulq-atvori, ijtimoiy faolligi, emotsional holati haqida ilmiy asoslangan tavsiyalar beradi. Ota-onalar esa uy sharoitida bolaning ijtimoiy xatti-harakatlari, muloqot uslubi va kayfiyati haqidagi kuzatuvlarini pedagog bilan bo'lishadi. Ushbu o'zaro hamkorlik bolaning ijtimoiy moslashuvini kompleks baholash va rivojlantirish imkonini yaratadi.

Oila va pedagogik hamkorlikning eng muhim jihatlaridan biri yagona tarbiyaviy pozitsiyani shakllantirishdir. Agar ota-ona va pedagog bolaga nisbatan turli, ba'zan qarama-qarshi talablar qo'ysa, bola ijtimoiy vaziyatlarda ikkilanib

qoladi va moslashuv jarayoni murakkablashadi. Shu bois bolaga qo'yiladigan ijtimoiy talablar, xulq-atvor me'yorlari va emotsional munosabatlar bo'yicha umumiy kelishuvga erishish muhimdir. Yagona tarbiyaviy yondashuv bolaning xulq-atvorida barqarorlikni ta'minlaydi, unda ijtimoiy ishonch va xavfsizlik hissini shakllantiradi. Natijada bola turli ijtimoiy muhitlarda o'zini erkin va ishonchli his qiladi.

Ijtimoiy moslashuv jarayonida emotsional muhit muhim rol o'ynaydi. Bola o'zini xavfsiz va qo'llab-quvvatlangan his qilgan taqdirdagina ijtimoiy faol bo'la oladi. Shu sababli pedagog va ota-onalarning bolaga nisbatan iliq, barqaror va ishonchga asoslangan munosabati ijtimoiy moslashuvni osonlashtiradi. Pedagogning kasbiy kompetensiyasi ham hamkorlik samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Pedagog ota-onalar bilan ishlashda kommunikativ madaniyatga ega bo'lishi, muammolarni tanqid orqali emas, balki hamkorlik asosida hal etishga intilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, oila va pedagogik hamkorlik asosida bolalarda ijtimoiy moslashuvni rivojlantirish maktabgacha ta'lim tizimining muhim va ustuvor vazifalaridan biridir. Ushbu hamkorlik bolaning ijtimoiy tajribasini izchil shakllantiradi, emotsional barqarorligini ta'minlaydi va jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam beradi. Oila va pedagog o'rtasida shakllangan uzviy, tizimli va ishonchga asoslangan hamkorlik bolalarning ijtimoiy moslashuv jarayonini samarali boshqarish imkonini yaratadi hamda ularning har tomonlama rivojlanishi uchun mustahkam pedagogik asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4312-son Qarori. — Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti". — Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
4. Bo'riyev, O., Raxmonova, M. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Karimova, M.A. Bolalar psixologiyasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
6. Shermuxamedova, N. Oila pedagogikasi. — Toshkent: Sharq, 2018.
7. Moodie, S. Finding Ourselves in Books: Using Children's Literature to Support Social-Emotional Learning. — USA, 2017.
8. Abduqodirova, Z.Q. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish metodikasi. — Toshkent, 2022.
9. Rahmonova, M.Q. Pedagogik hamkorlik asoslari. — Toshkent: Innovatsiya, 2020.